

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

з фольклорної практики

(для здобувачів першого рівня вищої освіти спеціальності 014. 01 «Середня
освіта. (Українська мова та література)»)

(Електронне видання)

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри

української філології та журналістики

Протокол № 1 від 31.08.2021 р

Сєверодонецьк – 2021

УДК 82(091)

Методичні рекомендації з фольклорної практики (для здобувачів першого рівня вищої освіти спеціальності 014.01 «Середня освіта. (Українська мова та література)» (Електронне видання)) / Уклад.: В. Ю. Пустовіт, Н.В. Токар. – Сєверодонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2021. –18 с.

Методичні рекомендації містять завдання до фольклорної практики, питальник, список літератури, зразки оформлення матеріалів.

Укладачі:

В.Ю.Пустовіт, д.ф.н., проф.,
Н.В.Токар, ст. викл.

Рецензент:

А.Ю.Бовт, к.п.н., доц.

ЗМІСТ

Передмова4

Форма проведення практики5

Зміст щоденника практики.6

Форма звіту9

Технічні засоби збирача фольклору11

Оцінювання результатів фольклорної практики12

Список рекомендованої літератури14

Додатки16

ПЕРЕДМОВА

Фольклорна практика є невід'ємною складовою освітньої програми бакалавра і посідає заключний етап у вивченні усної народної творчості.

Зміст і завдання фольклорної практики мають на меті розширювати фахові знання майбутніх словесників про визначну роль фольклору в житті народу, динаміку розвитку словесного мистецтва, формувати вміння вільно оперувати, доцільно використовувати фольклорний матеріал, розуміти його естетичне забарвлення.

Основними завданнями фольклорної практики є поглиблення і розширення знань здобувачів вищої освіти з народної творчості, відродження народних традицій і обрядів у регіоні, пробудження глибокого інтересу до історії рідного краю, мови, культури, побуту.

Мета фольклорної практики полягає у збиранні та систематизації регіонального фольклору.

У процесі проведення практики здобувачі вищої освіти мають знати основні ознаки фольклору й усної народної творчості; календарну та сімейну обрядовість; світоглядні уявлення та вірування українців; теорію фольклору; основні фольклорні жанри, їх жанроутворюючі ознаки; історію формування регіонального фольклорного матеріалу.

Самостійно отримувати фольклорно-етнографічну інформацію, спілкуватися з її носіями; фіксувати фольклорні тексти згідно з науковими вимогами до фольклорного запису; користуватися аудіо-візуальними засобами запису фольклорних текстів «з голосу»; вести щоденник польових записів; самостійно систематизувати та класифікувати фольклорні тексти; володіти методикою проведення етнографічного опитування.

Методичні рекомендації мають допомогти здобувачам вищої освіти в опрацюванні, збиранні й оформленні матеріалів експедиції.

Форма проведення практики

Відповідно до навчального плану здобувачі вищої освіти першого курсу факультету проходять фольклорну практику індивідуально і за місцем проживання. Фольклорна практика проходить у таких формах:

- а) фольклорна експедиція; формуються групи по 10-15 здобувачів, призначається керівник групи (викладач кафедри), розробляється маршрут експедиції із зазначенням конкретних населених пунктів, які мають обстежувати, обумовлюються матеріальні витрати на експедицію; активний період практики (поїздка, обстеження населених пунктів займає 8-10 днів), на оформлення матеріалів практики відводиться 4-5 днів (усього – два тижні);
- б) фольклорна практика за місцем проживання проводиться індивідуально кожним студентом, котрий одержує від керівника практики конкретне завдання і виконує його за своїм місцем проживання.

Усі здобувачі вищої освіти проходять інструктаж із техніки безпеки.

ЗМІСТ ЩОДЕННИКА ПРАКТИКИ

Під час проходження практики здобувачі вищої освіти мають занотовувати інформацію до щоденника практики.

Обов'язковими складовими щоденника є:

1. Місце проведення практики, проживання під час практики (адреса).
2. План роботи практиканта.
3. Анкети індивідуального опитування.
4. Інформація про населений пункт, місцевість.
5. Додаток для креслень, малюнків, схем, планів, фотокарток тощо.
6. Пропозиції здобувачів щодо організації та проведення практики.
7. Відгук керівника практики.

Для спілкування з населенням здобувачам вищої освіти пропонується перелік питань

1. Назва населеного пункту. Походження назви. Дата заснування цього села (міста) чи першої згадки в джерелах.
2. Географічне положення.
3. Кількість населення.
4. Етнічний склад населення (українці, росіяни, ін.).
5. Якою мовою розмовляють мешканці цього населеного пункту.
6. Чи є у цьому населеному пункті музей (тип: державний, шкільний тощо).
7. Чи мають місце урочища, святилища, топоніми, гідроніми тощо.
8. Наявність культових споруд (назва, час).
9. Характерні особливості житлового будівництва:
 - тип і конструкція житлової споруди;
 - інтер'єр і планування;
 - планувальна структура садиби;
 - розташування житла по відношенню до вулиці;
 - обряди та повір'я пов'язані з будівництвом чи новосіллям.
10. Які ремесла та промисли були розвинуті в минулому, які збереглися нині.
11. Опис народного одягу населеного пункту (місцевості).
12. Найбільш цікаві, на Ваш погляд, народні страви та напої (повсякденні, святкові), характерні для місцевості. Два – три рецепти.
13. Культ яких святих розвинутий у населеному пункті (ікони яких святих тут найбільш шановані); чи відомі тут пережитки дохристиянських вірувань?
14. Особливості місцевої родинної обрядовості:
 - весільні пісні;
 - пісні та обряди що виконуються при народженні дитини;
 - поховальні обряди, поминальні.
15. Обрядові дії та пісні календарного циклу.

16. Місцеві легенди, перекази.
17. Замовляння, забобони, заговори, привороти, ворожіння тощо.
18. Загадки, прислів'я, приказки.
19. Історичні пісні; думи; балади.
20. Колядки, щедрівки, частування.
21. Коломийки й інші сатиричні пісні.
22. Дитячі місцеві ігри.
23. Місцеві прикмети (календарні, побутові).
24. Анекдоти.

ФОРМА ЗВІТУ

Формою звіту про проведення фольклорної практики є папка з матеріалами, що містить такі структурні частини:

I. Історія населеного пункту (карта), у якому велися фольклорно-етнографічні записи, що включає такі аспекти:

1. Коли створений, вихідцями з яких територій;
2. Які міграційні процеси відбувалися пізніше;
3. Характер населення за етнічними, віковими, соціальними критеріями;
4. Основні види занять;
5. Наявність культурно-просвітніх закладів та фольклорних гуртків при них;
6. Наявність суто народних фольклорних колективів та окремих талановитих виконавців.

II. Паспорт носія, що обов'язково включає такі позиції:

1. Прізвище, ім'я, по-батькові;
2. Вік.
3. Де народився, якщо змінював місце проживання, то у якому віці;
4. Освіта. Професія. Характер занять.
5. Від кого і коли засвоїв фольклорний репертуар;
6. Як часто виконує фольклорні твори;
7. Кому передає фольклорні твори, хто їх від нього засвоїв;
8. Адреса.

III. Паспорт твору:

1. Від кого записаний;
2. Ким записаний;
3. Коли записаний;
4. Як визначає жанр та назву твору виконавець;
5. Наукове визначення жанру.

IV. Перелік інформантів із вказівкою сторінок, на яких викладено їх репертуар.

Перелік зафіксованих творів за жанровою приналежністю із вказівкою сторінок, на яких вони зафіксовані.

V. Етнографічний матеріал (знахідки, експонати, вироби – при наявності) тощо, які студенти будуть презентувати на виставці під час захисту практики.

VI. Висновки.

ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ЗБИРАЧА ФОЛЬКЛОРУ

- 1) набір олівців і ручок; лінійка, записник, карта місцевості;
- 2) диктофон, мікрофон (наявність у телефоні);
- 3) фотоапарат, фотоспалах, картка пам'яті (батарейки, акумулятори, зарядний пристрій);
- 4) зручний наплічник на увесь зазначений технічний реманент.

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ФОЛЬКЛОРНОЇ ПРАКТИКИ

По завершенню проходження фольклорної практики здобувачам вищої освіти відведено термін для підготовки звіту, оформлення зібраного матеріалу.

Оцінка знижується за неякісне оформлення, мовні помилки в тексті (в тому числі друкарські), недостатній обсяг (менше 40 сторінок друкованого тексту); відсутність певної частини звіту, недостатню повноту записаних матеріалів, відсутність або неповноту паспортів фольклорних творів і додатків.

Здобувачі вищої освіти мають пам'ятати про дотримання вимог академічної доброчесності. З огляду на це при спробах фальсифікації матеріалів (переписування текстів зі збірників, антологій, списування в інших студентів) фольклорна практика не зараховується.

Оцінка з практики виставляється відповідно до національної шкали оцінювання.

Форма контролю – залік. Здобувач вищої освіти допускається до складання диференційованого заліку з фольклорної практики у разі виконання програми практики в повному обсязі.

Оцінка **«відмінно»** – всі завдання практики виконано в повному обсязі. Звіт подано у встановлений термін та містить усі структурні елементи. Відео, аудіо, фото матеріали представлені в достатній кількості.

Оцінка **«добре»** – завдання виконані правильно, але недостатньо повно. Звіт подано керівнику в установлений термін, містить всі структурні елементи, але є незначні невідповідності.

Оцінка **«задовільно»** – завдання практики виконано в неповному обсязі, в ході виконання завдань допускалися помилки. Звітна документація оформлена з помилками.

Оцінка **«незадовільно»** – більшість завдань невиконані. Звітна документація оформлена зі суттєвими помилками. Відсутні відео, аудіо, фото матеріали.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Брицина О. Сучасні аспекти методики збирання народної прози. *Народна творчість та етнографія*. 2003. №3. С.24-34.
2. Глушко М. Методика польового етнографічного дослідження. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. 286 с.
3. Гнатюк В. М. Вибрані статті про народну творчість. К.: Наук. д., 1966. 246с.
4. Грушевський М. Історія української літератури: У 6 т., 9 кн. Т. 1. К.: Либідь, 1993. 392 с.
5. Дей О. І. Сторінки з історії української фольклористики. К.: Наукова думка, 1975. 271 с.
6. Дмитренко М. Українська фольклористика: історія, теорія, практика. К.: Редакція часопису «Народознавство», 2001. 576 с.
7. Закувала зозуленька. Антологія української народної творчості: Пісні, прислів'я, загадки, скоромовки / Упор. Н. С. Шумада. К.: Веселка, 1989. 606с.
8. Іваницький А. Українська народна музична творчість. К.: Музична Україна, 1990. С.17-32.
9. Калинова сопілка: Антологія української народної творчості / Упор. Н.Шумада. К.: Веселка, 1989. 606 с.
10. Колесса Ф. Фольклористичні праці. К.: Наукова думка, 1970. 415 с.
11. Колесса Ф. Українська народна словесність. Едмонтон, 1983. С. 1-154.
12. Лановик М., Лановик З. Українська народна творчість: Підручник. К.: Знання-Прес, 2001. 591 с.
13. Руснак І.Є. Український фольклор :навч. посіб. К. : ВЦ Академія, 2010. 304 с.
14. Семенов О. М. Український фольклор: навчальний посібник. Глухів: РВВ ГДПУ, 2004. 256 с.
15. Українська народно-поетична творчість / Грицай М. С, Бойко В. Г., Дунаєвська Л. Ф. К.: Вища школа, 1983. 357 с.

16. Українське народознавство: навч. посібник / За ред. С. П. Павлюка. К.: Знання, 2006. 568 с.
17. Філоненко С.О. Усна народна творчість: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2008. 416 с.
18. Українська народно-поетична творчість / Грицай М. С, Бойко В. Г., Дунаєвська Л. Ф. К.: Вища школа, 1983. 357 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Зразок оформлення титульної сторінки звіту

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

кафедра української філології та журналістики

МАТЕРІАЛИ ФОЛЬКЛОРНОЇ ПРАКТИКИ

*зібрано в с. Нижня Дуванка
Сватівського району Луганської області
з __ червня до __ липня 2022 року*

Збирач: здобувач вищої освіти групи

Керівник

Сєвєродонецьк - 2022

Додаток Б**Структура звіту про фольклорну практику**

1. Титульна сторінка.
2. Відомості про місце проходження практики (село, селище, місто, район тощо) – стисла краєзнавча, історико-етнографічна довідка.
3. Відомості про виконавців фольклору – стисла розповідь про життя виконавця, його родину, захоплення (наприклад, участь в аматорських колективах, народні ремесла).
3. Відповіді на питання опитувальника і записані фольклорні тексти з паспортами.
4. Додатки (малюнки, фотографії, ноти, предметні додатки, аудіозаписи, відеозаписи тощо).

Навчальне видання

Методичні рекомендації з фольклорної практики
для здобувачів першого рівня вищої освіти
спеціальності 014.01 «Середня освіта
(Українська мова та література)»
(Електронне видання)

У к л а д а ч і:

В.Ю.Пустовіт

Н.В.Токар

Редактор

В.Ю.Пустовіт

Підписано до друку _____.

Формат 60x84¹/₁₆. Папір типограф. Гарнітура Times.

Друкофсетний. Умов. друк. арк. №. _____. Обл.- вид. арк. _____.

Тираж _____екз. Вид. № _____. Замов. № _____. Ціна договірна.

Видавництво

Східноукраїнського національного університету

імені Володимира Даля

Адреса видавництва: 93400, м. Сєвєродонецьк, Луганська обл.,

пр. Центральний, 59-а, головний корпус.

Телефон: 8(06452) 4-03-42

E – mail vidavnictvoSNU.ua@gmail.com